

Nr 190.

Av herr **Öhman**, om det s. k. investeringsrådets utrustande med beslutande befogenheter.

Punkt 18 i arbetarrörelsens efterkrigsprogram rubriceras »Samhällelig planering av investeringsverksamheten». I själva programtexten heter det bl. a.: »Investeringsverksamheten i stort ledes av ett offentligt samarbetsorgan, som representerar statlig, enskild och kooperativ företagsamhet.» (Vår kursiv.) I kommentarerna till denna punkt säger man:

»Det krävs en planering i stort. För det ändamålet måste finnas ett samhälleligt organ, vari skall ingå företrädare för enskild, kooperativ och offentlig företagsamhet. Även statens ledande politiska organ liksom arbetstagarnas fackliga organisationer bör vara representerade i detsamma. Helst bör detta organ samarbeta med på liknande sätt organiserade regionala organ, exempelvis ett i varje län. En sådan organisation skulle bli synnerligen värdefull i en omställningskris. Den bör kunna åvägabringa det samarbete, som behövs mellan enskilda och offentliga krafter för att hålla investeringsverksamheten i gång.»

I ett annat avsnitt understrykes det föreslagna samhällliga organets karaktär av beslutande myndighet:

»När vi fått en allmän investeringsorganisation sådan som den här skisserats, kommer offentlig och enskild investeringsverksamhet att ingå i denna såsom tämligen jämförliga led. Även de enskilda investeringarna kommer då att till sin allmänna omfattning och inriktning mera direkt än för närvarande påverkas genom *beslut fattade av samhällliga organ.*»

Både det socialdemokratiska och det kommunistiska partiet ha som bekant utfäst sig att arbeta för genomförandet av arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Det har därför väckt en viss förvåning, att kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering, där socialdemokraterna utgöra ett flertal av ledamöterna, vid sin behandling av ovanstående fråga endast föreslagit inrättandet av ett organ med *rådgivande* befogenheter, ett s. k. investeringsråd. Denna begränsning av investeringsrådets befogenheter, som står i flagrant motsättning till arbetarrörelsens efterkrigsprogram, har senare stadfästas av regeringen.

Problemet om en konjunkturutjämning av det enskilda näringslivets investeringar i produktionsmedel diskuteras av kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering i »Betänkande den 4 oktober angående investeringsav-

vägningen». En samordning av denna investeringsverksamhet med den allmänna ekonomiska politiken säges kunna komma till stånd genom tre olika metoder, nämligen en frivillig samordning, statliga stimulanser till utjämning av enskilda investeringar eller en direkt kontroll.

Såsom olika former av ekonomiska stimulanser till ökning av investeringarna under lågkonjunkturer nämnas direkta bidrag med en del av investeringsbeloppet, ytterligare skattefrihet för fonderingar av olika slag samt lämplig utformning av räntepolitiken.

Om den direkta statliga kontrollen säges att denna kontroll »tagen för sig» endast kan »hålla investeringsverksamheten tillbaka men däremot ej uppmuntra densamma annat än negativt genom frånvaron av förbud». »Ur konjunkturpolitisk synpunkt kunna sådana kontrollåtgärder icke i allmänhet vara ett lämpligt instrument, då man i fråga om näringslivets investeringar i främsta rummet bör eftersträva att stimulera till *ökade investeringar under lågkonjunkturen.*»

Genom denna godtyckliga begränsning av begreppet statlig kontroll kommer kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering fram till att en samordning på frivillig väg av näringslivets investeringar med den allmänna konjunkturpolitiken egentligen är den enda väg på vilken något väsentligt kan uträttas. Ett investeringsråd föreslås upprättat med representanter för regeringen och vissa statliga institutioner, industrikapitalisterna, jordbrukarna, organisationerna på arbetsmarknaden o. s. v. Detta råd skall endast vara »ett forum för överläggningar».

»Det ligger i sakens natur», skriver kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering i sitt betänkande, »att de slutsatser som dragas inom ett sådant råd icke kan få karaktären av beslut, som fattas av rådets majoritet, utan av vid bordet träffade frivilliga överenskommelser angående riktlinjer för investeringspolitiken, som det sedan ankommer på vederbörande att var på sitt håll verka för att de omsättas i praktiken.»

Med en sådan ordning har man dock inga som helst garantier för att investeringarna få den ur hela samhällets synpunkt lämpligaste inriktningen och omfattningen. För att kraven i arbetarrörelsens efterkrigsprogram om en planering i stort av den svenska ekonomien och om samhällelig ledning av investeringsverksamheten skola kunna förverkligas, måste det samordnande investeringsorganet ha befogenhet att stoppa eller reducera privata investeringsplaner, som bedömas olämpliga ur hela samhällets synpunkt. Om privata företagare å andra sidan visa sig ovilliga att företa en nödvändig investering, måste staten se till att den blir gjord antingen genom att finansiera den eller, om så är nödvändigt, själv utföra den.

Utrustandet av investeringsorganet med beslutande befogenheter får inte uppskjutas till en situation med ekonomisk kris. Då kan det vara för sent att på denna väg uppnå några betydelsefulla resultat. Den statliga ledningen av investeringspolitiken måste vara kontinuerlig och följa en långtidsplan.

Några av sina mest maktpåliggande uppgifter har den under en period som den närvarande, vilken präglas av omställning inom näringslivet och av förväntan om fortsatt högkonjunktur under några år.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att det s. k. investeringsrådet utrustas med beslutande befogenheter.

Stockholm i januari 1946.

Gunnar Öhman.
